

כרבינא שטומאתו בין בשוגג בין במזיד?

ומתרינין: זה שכתוב "בין בשוגג בין במזיד" לא הולך על "נטמא", אלא הכי קאמר: דם שנטמא בשוגג, וזרקו בין בשוגג בין במזיד.

כ-א תו מקשינין לרב שילא דאמר זריקתו בין בשוגג בין במזיד: תא שמע: דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה! הרי שזריקתו דוקא בשוגג הורצה?

ומתרינין: הכי קאמר: דם שנטמא וזרקו, זרקו — בין בשוגג בין במזיד, הרי הדבר תלוי — אם נטמא בשוגג הורצה, במזיד, לא הורצה.

מתניתין:

הקומץ את המנחה, ולפני שהקטיר את

הקומץ נטמאו שיריה או נשרפו שיריה או אבדו שיריה, הרי דינה של המנחה תלוי במחלוקתם של רבי אליעזר ורבי יהושע בדין קרבן שנאבד בשרו לפני זריקת הדם.

כמדת רבי אליעזר, הסוכר שזורקים את הדם גם כאשר הבשר אינו קיים — כשירה המנחה להקטיר את קומצה.

וכמדת רבי יהושע⁽¹³¹⁾, הסוכר אם אין בשר אין זורקים את הדם — פפולה המנחה מלהקטיר את קומצה⁽¹³²⁾.

גמרא:

אמר רב: מה שמבואר במשנה שלפי רבי יהושע אי אפשר להקטיר את הקומץ כשנטמאו השיריים, והוא, זה מדובר רק באופן — שנטמאו כל שיריה של המנחה, אבל אם נטמאו רק מקצת שיריה לא נפסלה

131. הרמב"ם [פסוה"מ א לד] שאפילו זרק במזיד את הדם הורצה, ואינו דומה לדין דם שנטמא שזרקו במזיד, שלמדנו לעיל שלא הורצה משום קנס, ולכאורה היה אפשר לבאר החילוק באופן פשוט, שהרי בדם שנטמא למדנו שלא הורצה להתיר הבשר, אבל הבעלים נתכפרו, ואם כן כאן גם כן שהבשר כולו נטמא, ואין הנידון לאכלו, כל הריצוי הוא רק לענין שנתכפרו הבעלים במנחה זאת]. ומדברי רש"י בסוגיא שם מבואר שגם בלא ריצוי הציץ, מאחר וסוף סוף השיריים קיימים ונמצאים בעולם, לכן כשרה ההקטרה בדיעבד, ורק לכתחילה לא יקטיר מדרבנן, מה שאין כן כשנשרפו ונאבדו שאינם בעולם, וגדר האיסור שמדרבנן, יבואר בהערה הבאה אי"ה.

132. האחרונים נתקשו בדברי הרמב"ם,

בסוגיא דפסחים [עז ב] מבואר בפשטות שלפי רבי יהושע אין חילוק בין זבחים למנחות, ובשניהם אם לא נותר כלל שירים אין זורקין הדם ואין מקטירין הקומץ מן התורה, ומבואר שם עוד שהגם שהמשנה כאן כרכה יחד את דין נטמאו ונשרפו או שאבדו השיריים, מכל מקום חילוק גדול יש ביניהם, שבנשרפו ואבדו גם אם הקטיר או זרק בדיעבד לא הורצה הקרבן כלל, אבל בנטמאו השיריים, אמנם לכתחילה לא יקטיר הקומץ ולא יזרוק הדם, מכל מקום אם הקטיר הורצה, [ויעויין בחידושי רעק"א כאן]. וטעם הדבר ביארו התוס' שם, שמאחר והציץ מרצה מן התורה גם על האכילות לרבי יהושע, ומן התורה מותר לכתחילה להקטיר הקומץ בזה, משום כך הגם שמדרבנן אסור להקטיר, אבל אם הקטיר הורצה, [והאחרונים דקדקו מלשון

המנחה, ואפשר להקטיר את הקומץ.

קא סלקא דעתיה מזה שאמר רב "והוא שנטמאו כל שיריה" משמע שרק היכן שנטמא חלק מהשירים, אין, אכן אמר רב שמותר להקטיר את הקומץ אפילו אליבא דרבי יהושע, אבל היכא דאבוד ושרוף חלק מהשירים לא אמר רב שיכולים להקטיר את הקומץ לפי דרבי יהושע.

והוינן בה: **מאי קסבר** רב, שמחלק בין נטמא מקצת מהשירים, לבין אבד או נשרף מקצת מהשירים?

אי קסבר רב, שלרבי יהושע **שיורא** מה שנשתייר משיירי המנחה **מילתא היא**, דבר חשוב הוא להחשב כאילו השירים קיימים, אם כן, **אפילו אבוד ושרוף** חלק מהשירים, נמי גם ייחשבו השירים שנותרו מהשירים, כאילו כל השירים קיימים (133).

ואי קסבר רב שלרבי יהושע **שיורא לאו מילתא היא** ולכן כשנשרפו או נאבדו מקצת מן השירים, אין מקטירים את הקומץ, אם כן כשנטמא חלק מהשירים **מאי טעמא** מקטירים את הקומץ על כרחך צריך לומר, משום **דמרצה ציץ** על קדשים שנטמאו. **אי הכי**, שמקטירים את הקומץ הוא משום ריצוי

לפנינו דבר שיש עליו שם שירים, אף על גב שאינו נותר על ידיהם, ולכן אמנם יש בקומץ שם שירים וכנ"ל, מכל מקום ודאי שאינו נחשב נותר על ידי הקומץ עצמו, אלא רק שם שירים עליו, ולכן מדרבנן אין להקטיר לכתחילה הקומץ משום שירים שעליו, ורק שאם הקטיר הורצה מן התורה, משום שהוא חשוב כשירים.

עוד הביא בקהלות יעקב שם מדברי התוס' לעיל [יב א] שאם יצאו כל השירים והקטיר אח"כ הקומץ, הורצה, וכן הוא בהרמב"ם [פסוה"מ א לא], וביאר גם כן על הדרך הנ"ל, שאף על גב שלא יהיה נותר על ידי הזריקה כלל, [אפילו לענין להוציא מידי מעילה ולחייבו משום פיגול], שהרי אין הציץ מרצה על היוצא, מכל מקום שם שירים עליו, וכן מבואר גם כן משיטת רש"י שהובא בהערה הקודמת, שגם לענין נטמאו השירים, אפילו בלא ריצוי הציץ, אם הקטיר וזרק הורצה. [ולשיטת התוס' צריך לומר לכאורה שנטמא גרוע מיוצא, ולכן צריך לריצוי הציץ, ועיין אחיעזר ב מב].

133. לכאורה יש להתבונן בזה, שהרי הובא

שבהלכות פסולי המוקדשין [א לא] לענין זבחים כתב שאם נאבד ונשרף כל הבשר והחלב וזרק, לא הורצה הקרבן, ואילו לענין מנחות [יא כ] כתב שאם לא נשתייר כלום והקטיר, בדיעבד הורצה, והרי מהסוגיא בפסחים הנ"ל משמע שדינם שוה, והאור שמה [מעילה ג ג בסוף דבריו] כתב לפרש איך למד הרמב"ם בסוגיא שם, ובעיקר הסברא לחלק בין זבחים למנחות כתב שם, שבהקטרת הקומץ במנחות, יש בו שני חלקים, א', שהוא כזריקת הדם בקרבנות, ב', שהוא כהקטרת אימורין, וכמו שכתב הרמב"ם בפירושו המשוניות לעיל פרק א', ומשום כך אמנם נאמר תנאי שאם אין בשר אין דם, וכמו כן במנחות לענין הקטרת הקומץ, מכל מקום מאחר ויש בקומץ גם שם של שירים, הרי נתקיים תנאי זה, עכ"ד.

ובקהלות יעקב [פסחים נח] כתב שלכאורה יקשה אם כן מדוע אסר הרמב"ם להקטיר לכתחילה, והרי יש כאן שירים לפנינו, וביאר שם, שלכתחילה נאמר הדין שצריך שהקומץ או הדם יהיו מתירין את השירים בהקטרתן ובזריקתן, אבל מן התורה די לנו במה שיש

מתקיים בזה מה שכתוב "הבשר והדם". אבל אם לא נשתייר שיעור של כזית לא מהבשר ולא מהחלב, אלא רק כחצי זית בשר וכחצי זית חלב — אינו זורק את הדם: והקרוב נפסל, משום שאין מצרפים את הבשר העומד לאכילה, והחלב העומד להקטרה לשיעור של כזית.

ובעולה — אפילו נשתייר כחצי זית בשר וכחצי זית חלב — זורק את הדם: מפני שהעולה כולה כליל ומצטרפים הבשר והחלב להקטרה.

ובמנחה — אפילו כולה קיימת — לא יזרוק את הדם!

ותמהינן טובא: מנחה — מאי עבדתה?! איזו זריקת דם יש במנחה?!

אמר רב פפא: הברייתא מדברת על מנחת נסכים הבאה עם הזבח, שנאבד כל הזבח, והיא נשתיירה, ועל זה כתוב בברייתא שלא יזרוק את דם הזבח, אף על פי שהמנחת נסכים קיימת. ומה שצריך התנא להשמיע

הציץ על הטומאה, קשה למה אמר רב שאם נטמאו כל שירייה פוסל רבי יהושע, והרי אם הסיבה שאפשר להקטיר בנטמאו מקצת שירייה הוא משום ריצוי הציץ, גם אם נטמאו כל שיריה נמי יוכל להקטיר, שהרי הציץ מרצה! (134)

ומשנינן: לעולם קסבר רב — שזורא מילתא היא⁽¹³⁵⁾, ומשום כך מקטיר בנטמאו מקצת שירייה, ולא מצד ריצוי ציץ. ונקט רב נטמא חלק משירייה, והוא הדין לאבוד ושרוף. והאי דקאמר רב "נטמא" — רישיהו הדבר שכתוב ברישר של הברייתא נקט! שהרי דין "נטמאו שירייה" נשנה תחילה במשנה.

כדתניא שרבי יהושע נמי מכשיר בנשתיירו מקצת שירים, בין שנטמאו השאר ובין שאבדו ונשרפו:

רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה, שנאבדו הבשר העומד לאכילה, והחלב העומד להקטרה, קודם זריקת הדם, שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב — זורק את הדם: והטעם, משום שעדיין

135. לעיל [ט א] נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בזה, שרבי יוחנן סובר כרב, וריש לקיש סובר שאם נחסר מן השירים קודם הקטרה, אינו מקטיר. עוד מבואר שם [בעמ' ב], שאפילו נשתייר מהשירים, מכל מקום אין מועיל זאת אלא לענין הכשר המנחה, שנתכפרו הבעלים, אבל אין השירים נאכלין, הואיל ונחסרו קודם הקטרה, ועיין ליקוטי הלכות כאן שדן לענין נטמאו מקצת שירייה, האם נאכלין השירים. ולענין שיעור הכמות שצריך להשתייר מהשירים כדי להכשיר המנחה, לפי רב ורבי יוחנן, נקטו הליקוטי הלכות והחזו"א [לב לח] שצריך

בהערות לעיל שיש חילוק גדול ביניהם, שבשרוף מן התורה אינו מקטיר הקומץ, ובנטמא הוא רק מדרבנן, ואולי סברה הגמרא שלענין כמות השיעור הנצרכת להתיר ההקטרה, אין סברא לחלק בזה.

134. ומה שבאמת אין מועיל כאן ריצוי הציץ, לשיטת רש"י בפסחים [עח א] הוא משום שרבי יהושע סובר אין הציץ מרצה על האכילות, ולשיטת התוס' שם, מן התורה מרצה הוא, ורק מדרבנן אסרו בזה.

לנו דין זה, משום דסלקא דעתך אמינא הואיל ובהדי זבח קא אתיא הרי היא כגופיה דזיבחה דמיא, ומה שנשתיירה נחשב כאילו בשר הזבח קיים ואפשר לזרוק את הדם⁽¹³⁶⁾, קא משמע לן שאין מנחת הנסכים נחשבת כנשתייר מבשר הזבח, דלא קרינא בה "הבשר והדם".

והוינן בה: מנהני מילי מנין לנו הדין שכתוב בכרייתא, שאם נשתייר אפילו כזית מהחלב קרינן ביה "הבשר והדם", ואפשר לזרוק את הדם?

אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניא: אמר קרא "וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והקטיר החלב לריח ניחוח לה" ומשמע שזריקת הדם היא משום הקטרת החלב, ואף על פי שאין בשר.

ואשכחן חלב המשמעות של הפסוק מוכח שגם עליו נזרק הדם, יותרת ושתי הכליות שאינן לא בשר הנאכל ולא חלב המוקטר, אלא הן נקטרות יחד עם החלב מנלן שאם אבד כל הזבח ונשתיירו רק הם, שנחשב כאילו נשתייר מהזבח כדי שיהיה אפשר לזרוק את הדם?

ובמאמר מוסגר מבארת הגמרא שזוהי אכן דעתו של תנא של הכרייתא שהותרת ושתי הכליות נחשבות שיוור, דקתני בכרייתא: ובמנחה, אפילו כולה קיימת לא יזרוק; ומדייקים: מנחה הוא דלא יזרוק, שאינה חשובה שיוור, כיון שאין היא מגוף הזבח,

הא יותרת ושתי כליות שהם מגוף הזבח — יזרוק;

ועכשיו חוזרים למה שהוינן בה — מנלן שיותרת ושתי כליות נחשבות שיוור?

ולא מצאנו מהיכן למד רבי ישמעאל דבר זה. רבי יוחנן דידיה [בעצמו] אמר: כך דורשים: "והקטיר החלב לריח ניחוח" — כל שאתה מעלה לריח ניחוח הרי הוא כחלב, שאם נשתיירו אפילו יותרת ושתי הכליות, שמעלים אותם לריח ניחוח, הרי זה כנשתייר מגוף הזבח, וזורקים את הדם!

אלא שיש להקשות, כיון שלומדים מ"ריח ניחוח" שכל העולה לריח ניחוח זורקים עליו את הדם, למה צריך לכתוב בפסוק את שניהם, גם "חלב" וגם "ריח ניחוח"?

ומשנינן: ואיצטריך למכתב "חלב" ואיצטריך למיכתב "לריח ניחוח". דאי כתב "חלב" בלבד, הוה אמינא כי רק חלב — אין [כן] אפשר לזרוק הדם אם הוא קיים, אבל יותרת ושתי כליות לא חשובות לזרוק עליהן את הדם, לפיכך כתב רחמנא גם "ריח ניחוח".

ואי כתב רחמנא "לריח ניחוח" בלבד, הוה אמינא — אפילו מנחה הבאה עם הזבח, שהרי גם היא מוקטרת כליל לריח ניחוח על המזבח, ולפיכך אם נשתיירה כשאבד הזבח, יכול לזרוק עליה את הדם, — כתב רחמנא "חלב", ששמע שלא בא "ריח ניחוח"

להשתייר כזית, וכמו לענין שיוור בשר הקרבן שהוא בכזית.

136. החזו"א [כז ח] מוכיח מכאן שאם נאבד הבשר והחלב, ונזרק דם הקרבן [לרבי אליעזר

לרבות, אלא דבר שהוא מגוף הזבח ולא
מנחה שאינה מגוף הזבח.

את חצי הקומץ השני — כשרה:

גמרא:

מתניתין:

א. הקומץ שלא קידשו אותו על ידי נתינתו
בכלי שרת לאחר הקמיצה הרי הוא
פסול⁽¹³⁷⁾. ורבי שמעון מכשיר.

ב. הקטיר קומצה של מנחה פעמיים,
שהקטיר חצי קומץ תחילה, ולאחריו הקטיר

אמר רבי יהודה בריה דרבי חייא: מאי
טעמא דרבי שמעון שמכשיר לקומץ שלא
הקדישו בכלי שרת לאחר קמיצה?

אמר קרא במנחה — "קדש קדשים היא —
כחטאת וכאשם", ללמדך:

בא לעובדה לעבודות המנחה⁽¹³⁸⁾ ביד,

דין יד שבה הוא רק בנתינתה על המזבח, אבל
ודאי צריכה קבלה בכלי שרת, כדי לקדש בה
הדם לזריקה, ואם כן מהיכן למד רבי שמעון
לקומץ שאין צריך קידוש בכ"ש כלל, והניח
בקושיא, וכן הקשה השפת אמת, והיא באמת
קושיא גדולה לכאורה, [ועיין תוס' לעיל י' ב
ד"ה בשמאל בסוף הדיבור] שכתבו בתירוץ
הב', שבפרט זה גופא נחלק רב נחמן בר יצחק],
ובספר יד בנימין רצה ליישב, שרבי שמעון סבר
כן מסברא שהקומץ אינו טעון קידוש כלי,
הואיל וכבר נתקדש קודם קמיצה עם כל המנחה
בכ"ש, ואמנם רבנן מדמים אותו לדם הקרבן,
שאף על גב שכבר נתקדש על ידי הסכין בשעת
שחיטה, צריך הוא אח"כ קידוש נוסף בכ"ש,
וכמו כן צריך הקומץ קידוש נוסף בכ"ש אחר
הקמיצה, וכמו שאמרה הגמרא בסוטה [יד ב],
אבל רבי שמעון אין נראה לו לדמותם, שהרי
הדם אינו מתקבל בתוך הסכין, מה שאין כן
קומץ שהיה ממש בכ"ש, ומה שצריך לרבי
שמעון כ"ש כשאינו עובדה ביד, אינו משום
קידוש הקומץ, אלא משום שצריך להקטיר
בכ"ש, וכמו שנלמד מאשם, עכ"ד, אולם הגרי"ז
[לעיל י' ב] והחזו"א [כב א] נקטו באופן פשוט
שגם לרבי שמעון יש קידוש כלי בקומץ, עכ"פ

שיש דם אע"פ שאין כשר], הרי הוא חייב בנסכי
הקרבן, ומשום שחיוכם הוא מכח זריקת הדם,
ולא מכח האימורים והבשר, ויעיין לעיל [כ א]
בהערות מה שהובא בזה.

137. רש"י מפרש שאין הנידון לענין נתינתה
בכלי בתחילת המנחה, שבזה ודאי צריך כלי
שרת, וכמו שלומדים מפסוקים לקמן [צו א],
אלא המחלוקת היא בדיון קידוש הקומץ בכ"ש
אחר הקמיצה, עכ"ד, והנה באמת ישנם שלשה
דינים בנתינת המנחה בכלי שרת קודם הקמיצה,
א', כדי לקדשה בקדושת הגוף ליפסל ביוצא
ולינה, ב', עריכתה ועשייתה בכ"ש, ג', שצריך
לקומץ מתוך הכ"ש, והתוס' לקמן [צו] כתבו
שהלימוד מהפסוקים שבגמרא שם, הוא להצריך
עשייתה בכ"ש, אבל קמיצתה מכ"ש נלמד
משחיטה, שכמו ששחיטה צריכה ליעשות בכלי,
כן הקמיצה, שהיא במנחות במקום שחיטה
בקרבת, צריכה כלי שרת, עכ"ד התוס', וכמו
כן תחילת נתינתה בכ"ש דבר פשוט הוא, שהרי
ודאי המנחה צריכה להיות קדושה בקדושת הגוף
כדי שתהיה ראויה להקרבה, ועל זה אין צריך
לימוד מפסוק, וכן מבאר הגרי"ז כאן.

138. הקשה הטהרת הקדש, הרי בחטאת עצמה

שמוליך בידו את הקומץ לאחר שקמץ אותו, ומקטירו על המזבח מתוך ידו ולא מתוך כלי [והקטרת הקומץ נחשבת כזריקת הדם על המזבח]¹³⁹ הרי הוא **עובדה ביד ימין, כחטאת** שנותנים את דמה על המזבח באצבע ולא בכלי, וצריך ליתן באצבעו שביד ימין, שמההיקש של מנחה לחטאת לומדים שיכול לעבוד שלא בכלי, אך צריך שתהיה עבודתו בימין¹⁴⁰.

בא לעובדה **בכלי** — **עובדה בשמאל, כאשם**, שדמו נזרק מתוך הכלי דוקא, ויכול להחזיק את הכלי ביד שמאל ולזרוק ממנו, רבי שמעון סובר, רק היכן שכתוב גם "כהונה" וגם "אצבע" צריך ימין בדוקא, ורק בחטאת נאמר "אצבע" ו"כהונה", ואילו

בשאר הקרבנות נאמר רק "כהונה" ולא "אצבע".

הילכך, כיון שהוקשה מנחה גם לאשם — יכול הוא לעובדה ביד שמאל, אבל אז חייב הוא לעובדה בכלי [כמו אשם שזריקתו ביד ולא בכלי, ויכול לעשותו בשמאל].

ורבי ינאי אמר: טעמו של רבי שמעון הוא — **כיון שקמצו מבלי שרת** שוב אין הקומץ צריך לקידוש נוסף של כלי שרת, אלא **מעלהו למזבח ומקטירו אפילו בהמיינו** באבנטו, **ואפילו במקידה כלי של חרש!**¹⁴¹

ואילו **רב נחמן בר יצחק אמר:** לא הכשיר רבי שמעון את הקומץ בלי נתינתו לכלי

כשבא לעובדה בכלי, וצ"ע, ואי"ה יבואר עוד נפקא מינה מנידון זה בהמשך הסוגיא.

139. רש"י כתב "שלא קדשו בכלי", והגרי"ז [לעיל י ב] מדקדק מלשונו שאם כבר נתקדש הקומץ בכלי שרת, אינו יכול כבר לעובדה ביד, ומשום שכבר חל בו דין עבודת כלי, ואין מועיל בו יותר עבודת יד, עכ"ד, ומבואר מדבריו אלו ששייך בקומץ קידוש כלי אפילו לר"ש, וכמו שהובא בהערה הקודמת, אולם החזו"א שם, אף על גב שנקט גם כן ששייך קידוש כלי בקומץ לר"ש, מכל מקום כתב שם שיכול לעובדה ביד גם אחר שכבר נתקדש בכלי.

140. הגרי"ז [רי"ז הלוי עמ' מו] מבאר שהלימוד מחטאת אינו רק לענין הדין שצריך להיות בימין, אלא נלמד מחטאת שיש דין יד בהקטרת המנחה, כלומר שישנם שני אופנים בהקטרת הקומץ, א', עבודת יד, וכמו נתינת דם החטאת, ובה נלמד גם כן שצריך ימין, ב',

עבודת כלי שרת, וכמו בזריקת דם האשם, ובה כשר בשמאל גם כן. ועיי"ש שהכריח לומר כן, שהרי לרבי שמעון שכל העבודות כשרות בשמאל, אם כן בהכרח מה שהצריכה התורה ימין בחטאת, אין זה מדין עבודה שבה, שמצד דיני עבודה אין שום פסול בשמאל, אלא היא הלכה שנאמרה בדין יד האמור בנתינת החטאת, שצריך ימין בדוקא, וכן לענין קמיצה שצריך ימין לרבי שמעון, הוא גם כן מדין יד האמור בה, ולא מדין עבודה שבקמיצה, והוא הדין לענין הקטרת הקומץ, וכנ"ל.

141. רבי ינאי סובר שלרבי שמעון לא נאמר קידוש כלי בקומץ, וגם כן לא נאמרו דינים באופן הקטרתו, אלא דינו כהקטרת אימורים שכשרה בכל ענין, ואפילו בכלי חול, אולם הקשה החזו"א [כב ב] שמכל מקום בכלי חול יהיה פסול משום חציצה, שחוצץ הכלי בין הכהן לקומץ, וכמו שכתב רש"י בפסחים [נז] לענין אותו כהן שהיה כורך ידיו בבגד ועובד,

שרת, אלא הכל מודים בקומץ⁽¹⁴²⁾ שטעון קידוש בכלי שרת⁽¹⁴³⁾, אלא, שאם כבר קידשו בכלי שרת, אזי חולק רבי שמעון וסובר שיכול להעלותו בידו ולהקטירו מתוך ידו.

מיתיבני: כתוב בתוספתא: הקטר חלבים

ואברים ועצים של מערכה, שהעלן על המזבח — בין ביד בין בכלי, בין בימין ובין בשמאל, כשרין?

הקומץ והקטורת והלבונה שהעלן בין ביד בין בכלי⁽¹⁴⁴⁾, בין בימין בין בשמאל⁽¹⁴⁵⁾ — כשרין?

144. התוס' נסתפקו האם רבנן נחלקו גם על הרישא דברייתא, ולדבריהם אין מקטירין חלבים ואברים בשמאל, או שרבנן מודים בזה, וכמו שלמדנו לעיל [י א] לענין הולכת אברים לכבש, שמאחר ואין עבודה זו מעכבת כפרה, אין לנו לימוד להצריך ימין בדוקא, עכ"ד, ועיין חזו"א [כב ד], והרמב"ם [פסוה"מ ב כד] פסק שכשר בשמאל.

145. רש"י מפרש שברייתא זו ודאי סוברת כר"ש ולא כרבנן, שהרי לרבנן צריך להקטיר מכלי שרת, עכ"ד, והנה עיקר טעמם של רבנן לא נתפרש בגמרא, ויתכן שהם מדמים קומץ לשאר כל הקרבנות שזריקתן מכ"ש, ואינם לומדים כלל מחטאת.

והרמב"ם [פסוה"מ שם] פסק הברייתא כצורתה, ותמהו האחרונים שלרבנן דרבי שמעון ודאי אם הקטיר שלא מכ"ש פסול, והרמב"ם עצמו [פסוה"מ יא ו] פסק שאם העלהו למזבח שלא בכלי שרת שהוא פסול, והר"י קורקוס כתב לחלק שלענין העלאה למזבח צריך כ"ש בדוקא, אולם בנתינתו על האשים אין זה מעכב שיהיה מכ"ש, וכן כתבו עוד אחרונים. אולם המקדש דוד [ח ג] הקשה על זה, ממה שלמדנו בגמרא לעיל [כ] שהמלח בא עם המנחה בכלי אחד, עיי"ש, והרי מליחת הקומץ היתה נעשית בראש המזבח כמבואר בסוגיא שם, ואם אינו מעכב שתהיה ההקטרה על האשים מכ"ש, אם כן הרי יכול להעלות על המזבח את המנחה בכ"ש, ולהוציאה משם, ואח"כ למלוח, ומדוע היה

יעוי"ש, ותירץ שמאחר ואין אוחו הקומץ כלל בידו, אלא לקיחתו היא על ידי דבר אחר, שהוא הכלי, משום כך אין זה חציצה, וכמו שכתבו התוס' בסוכה [לז]. עוד כתב שם שרבי ינאי דיבר רק מצד דיני ההקטרה, אבל ודאי שהוא בזיון קדשים באופן זה, וכמו שכתב רש"י בפסחים שם.

142. כבר הובא בהערות לעיל דברי הגמרא בסוטה [יד], שקמיצה נלמדת משחיטה, שצריכה קידוש בכלי אף על גב שכבר נתקדש כל הדם בשחיטה על ידי הסכין, וכמו כן בקומץ צריך להתקדש בכלי, אף על גב שכבר נתקדשה כל המנחה בכלי קודם הקמיצה. וגדר הדבר לכאורה הוא, שהקידוש הראשון הוא באופן כללי על כל הדם והמנחה, שיהיה קדוש כדי להוציא ממנו דם וקומץ לעבוד בהם עבודה, ואח"כ מקדש את אותו הדם והקומץ שנתייחדו לעבודת הזריקה והקטרה, שיהיו קדושים בפועל לזה.

ובעיקר מעשה הקידוש ביאר הליקוטי הלכות [זבחים כד] שיש בו שני חלקים, א', מה שנותן מידו לכלי שרת, ב', מה שמקבל למטה הקומץ בכ"ש, ונפקא מינה, ששניהם צריכים להיות בימין, לרבנן דרבי שמעון.

143. רב נחמן בר יצחק לא ביאר לנו איך סובר הוא לענין הקטרה, אם כרבי יהודה בריה דר"ח או כרבי ינאי, והתוס' [לעיל י ב ד"ה בשמאל, בתירוח ה'] כתבו שסובר כרבי יהודה.

וברייתא זו בהכרח נאמרה בשיטת רבי שמעון, שהרי התנא של הברייתא מכשיר הקטר הקומץ אפילו ביד, שלא בכלי שרת⁽¹⁴⁶⁾. וכתוב שאפילו העלה ביד שמאל הרי זו הקטרה כשירה — **תויבתא דרבי יהודה בריה דרבי חייא**, שאמר: לא הכשיר רבי שמעון כשעובד ביד, אלא ביד ימין כמו חטאת!?

ומתריצין: **אמר לך רבי יהודה בריה דרבי חייא: לצדדין קתני הברייתא**, כלומר, מה שכתוב "בין בימין ובין בשמאל", זה לא הולך גם על יד וגם על כלי, אלא כך פירוש הברייתא: העלהו **ביד** — בימין! העלהו **בכלי** — בין בימין בין בשמאל!

ומקשינן לרב נחמן: **תא שמע: קמצו מכלי שרת**, שנתקדשה בו המנחה, ו"קידשו" [והיינו, ונתנן] **שלא בכלי שרת**, והעלו והקטירו **שלא בכלי שרת** — פסול!

רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין במתן כלי

על אף שאינו כלי שרת!

תויבתא לרב נחמן דאמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש בכלי שרת!?

ומתריצין: באמת רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין לאחר שהתקדש הקומץ בכלי שרת, **אימא** ובדבריהם צריך לגרוס במקום "מכשירין במתן כלי", "מכשירין **ממתן כלי ואילך**" והיינו שהולכה והקטרה אין צורך בכלי שרת.

תא שמע: וחכמים אומרים: קומץ טעון כלי שרת — כיצד?

קומצו מכלי שרת, ומקדשו **בכלי שרת**, ומעלו ומקטירו **בכלי שרת**:⁽¹⁴⁷⁾

רבי שמעון אומר: ביון שקמצו וקדשו מכלי שרת — מעלו ומקטירו **שלא בכלי שרת**, ודיו!

והרמב"ם [פסוה"מ שם] כתב שאם הקטיר הקומץ בשמאל כשר, ותמהו הליקוטי הלכות [זבחים כד] והחזו"א [כב ו] שמאחר וקיימא לן כרבנן, ודאי יהיה פסול בזה, שהרי הוא אחד מארבע עבודות המעכבות כפרה וכנ"ל, ועיי"ש שרצו להגיה בדברי הרמב"ם.

147. המקדש דוד [ז ג] מוכיח מכאן שעבודת הולכה בדם צריכה כלי שרת, שהרי כל עיקר הדין שמנחה טעונה כ"ש לרבנן, נלמד מדם, ואם כן גם מה שהעלאה [שהיא הולכה] טעונה כ"ש נלמד מדם, עכ"ד, ולכאורה היה נראה להוכיח עוד מכאן, שהולכת הדם בחטאת אינה טעונה כ"ש, שהרי כפיא דברייתא למדנו שלרבי שמעון אין צריך להעלות בכ"ש, והרי רבי

פשוט לגמרא שם שהם באים בכלי אחד, ובהכרח שצריך גם להקטיר מכ"ש, ואם כן מוכרח הוא שיבואו בכלי אחד, שהרי מולח קודם ההקטרה.

ויעייין בדברי התוס' יומא [סז ב], שמשמע מדבריהם שאין צריך כ"ש בהקטרת הקומץ, ועמד בזה החזו"א [כב ג].

146. כבר הובאו דברי רש"י בזה בהערה הקודמת, אולם הגר"ז כתב לפרש שמאחר והכשיר התנא דברייתא בשמאל, אם כן ודאי שאין זה כרבנן, שאפילו אם הקטר חלבים כשר בשמאל וכנ"ל, מכל מקום הקטרת הקומץ הרי היא מעכבת כפרה, שהיא כזריקה בקרבנות, ואם כן ודאי שלרבנן יהיה פסול בשמאל.

וקשה לרב נחמן בר יצחק שאומר, הכל מודים בקומץ שטעון קידוש בכלי שרת?!

ומתצינן: אימא צריך לגרוס בברייתא — כיון שקמצו, וקדשו "בכלי" שרת — מעלו ומקטירו אפילו שלא בכלי שרת, ודיו!

תא שמע תיובתא לרב נחמן: קמין בימינו, ונתן בשמאלו [בלא כלי] — יחזיר לימינו! וכמו שאמר רבי יהודה בריה דרבי חיאי: בא לעובדה ביד עובדה בימין (148).

כ-ב ואם נתן את הקומץ בשמאלו, וחישב, כשהוא ביד שמאל, עליה מחשבה פסולה, בין הוין למקומו בין הוין לזמנו — פסול, ואין בו כרת על אכילתו [משום שאין עבודתו ביד שמאל כשירה לרבי שמעון], (149) דברי רבי אלעזר ורבי שמעון.

וחכמים אומרים: כיון שנתנו לשמאל — פסלתו מתנתו ליד שמאל, ושוב אין לו תקנה בהחזרתו ליד ימין.

ומפרשינן: מאי טעמא של חכמים? משום

דבעי לקדושה צריך לקדש את הקומץ בכלי שרת, וכיון שנתנו לשמאל, נעשה דינו של הקומץ כדינו של דם קרבן שנשפך מצואר בהמה שלא לתוך כלי שרת, אלא נשפך על הרצפה, ואספו מן הרצפה, שפסול אפילו יתנו עתה לכלי שרת, וגם כאן הוא כך, כיון שצריך הקומץ להנתן לאחר קמיצה בכלי שרת, הרי אם ניתן בשמאל, שוב לא תועיל חזרתו לימין כדי להנתן בו לכלי שרת.

ודייקין: מכלל, דרבי אלעזר ורבי שמעון, שאומרים שיכול להחזיר מידו השמאלית לידו הימנית, משום שהם סוברים דלא בעו "מתן כלי" [והיינו, מתן הקומץ לכלי שרת לאחר שנקמץ] (150), שאם נאמר שצריך כלי, נתינתו לידו השמאלית לפני מתן הכלי, נחשבת להיות כדין נשפך הדם מהצואר לרצפה, ששוב לא מועיל ליתנו בכלי שרת!

תיובתא דרב נחמן שאומר, הכל מודים בקומץ שטעון קידוש — תיובתא!

ואילו לרבי יהודה בריה דרבי — מסייעא ליה האי ברייתא, שמוכח כדבריו שסובר רבי

הואיל ושמאל אינו ראוי לעבודה ביד, עכ"ד, וכונתו שחישב עליה בשעת הולכה למזבח, והקשה בשיטה מקובצת [א] אם כן מדוע נפסלת כלל, והרי אין חל פסול כלל על ידי מי שאינו ראוי לעבודה, ועוד הרי רבי שמעון סובר בזבחים [יג] שמחשבה בשעת הולכה אינה פוסלת כלל, ועיי"ש, והחזו"א [כב ה] מיישב שמאחר והולך בשמאל המנחה פסולה כדין זר שהולך, שיש אמוראים הסוברים [זבחים יד] שאפילו לרבי שמעון פסול, והחולקים שם יפרשו שפסול כאן מדרבנן.

150. כתב רש"י שאילו היו מצריכים ליתן בכלי

שמעון לומד דין מנחה מחטאת, ואם כן משמע שגם בחטאת הדין כן שא"צ כ"ש.

148. כתב החזו"א [כב א] שדוקא לימינו יכול להחזיר ולעבוד הקטרתה ביד, אבל לא יוכל עתה ליתנה בכלי שרת ולהקטיר בה, שהרי בדבר הצריך קידוש כלי נאמר שלא יהיה במקום אחר קודם הקידוש, אבל לימינו יחזיר, הואיל וכדי להקטיר בידו אין צורך בקידוש כלי, עכ"ד בתוספת ביאור.

149. רש"י מפרש שהכונה היא שחישב עליה בעודה בשמאלו, ואינה מתפגלת במחשבתו,